

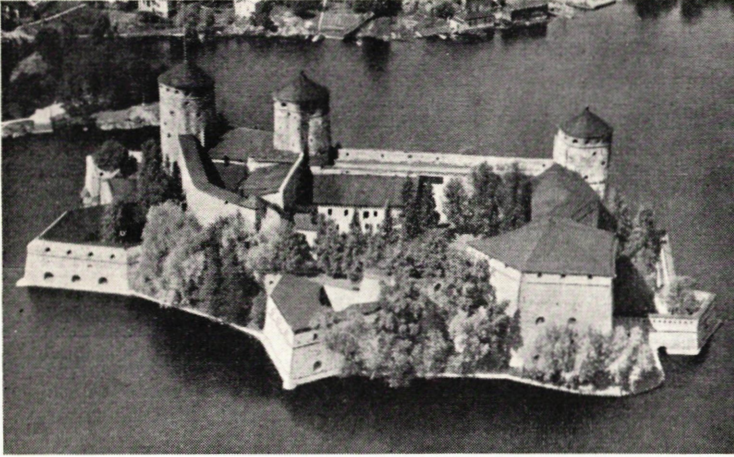
Kauko Rekola:

OLAVINLINNA TURUN RAUHAN JÄLKEISENÄ
AIKANA.

Kun maisteri J. R. Aspelin 1870-luvun alussa Valtionarkiston toimesta ja Keisarillisen Senaatin aloitteesta suorittamiensa tutkimusten tuloksina julkaisi Olavinlinnan historiansa,¹⁾ toteaa hän siinä vain lyhyesti osan linnan uudenaikaisista rakennuksista ”erään Suvorov’in ansioksi”. Muutamia erillisiä yksityiskohtia lukuun ottamatta tämä onkin kaikki, mitä hän tietää linnoituksen vaiheista 1700-luvun loppupuolella Venäjän-vallan aikana.

Myöhempi, sinänsä tosin hyvin vähäinen, linnoitusta käsittelevä kirjallisuus näyttää sokeasti polkevan tätä muinaistutkimuksemme uranuurtajan kerran viitoittamaa latua, haluamatta tarttua edes kaikkein luonnollisimpiin tätä aikakautta koskeviin lähteisiin, nimittäin venäläisen kirjallisuuden tarjoamiin. Ihmeteltävää on, että myöskään Aspelin ei ole katsonut tarpeelliseksi käyttää tätä mahdollisuutta, kun hän kuitenkin toisaalta pahoittelee, että Venäjän-vallan aikaisia linnatilejä ei säilytetä Suomessa. Kirjallisia mahdollisuuksia ei kuitenkaan olisi puuttunut,

¹⁾ J. R. Aspelin: Savonlinna 1475—1875, Helsinki 1875 (J. R. A.: Olavinlinna, Porvoo, 1886).

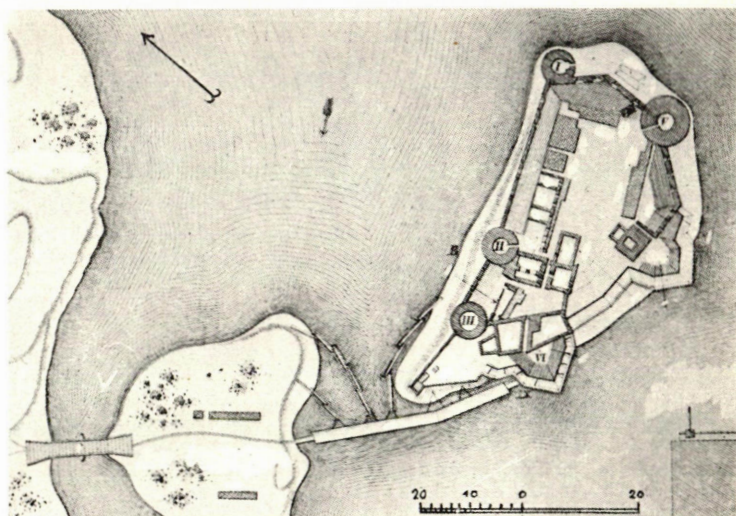

Kuva 1. Olavinlinna nykyisin. Etualalla vasemmalta oikealle Vesiportin, Vähäportin ja Paksun tornin bastionit. Takana Kello-, Kirkko- ja Kijlin tornit.

St. Olof's fortress at the present day.

sillä jo kymmenkunta vuotta ennen Aspelinin "Savonlinnaa" oli ilmestynyt venäläisen linnoitusopin professorin, kenr.luutn. Feodor Laskovskij'n toimittamana alkuperäispiirustuksiin ja -asiakirjoihin perustuva laaja venäläisen linnoitustaidon historian lähde-teos,¹⁾ jossa myöskin Olavinlinna on käsitelty. Asia erikseen on, että tämäkin teos tekijänsä kuoleman johdosta jäi kesken, päättyen siten ennen linnoituksellisesti mielenkiintoisinta Suvorovin aikaa. Mutta Turun rauhan jälkeiseltä ajalta sisältää teos joka tapauksessa sellaista materiaalia, että se vähäisyydestään huolimatta olisi tarvinnut välttämättä ottaa huomioon Ola-

¹⁾ Ф. Ласковскіи: Материалы для исторіи инженернаго искусства в Россіи, С. Петербург, 1866.

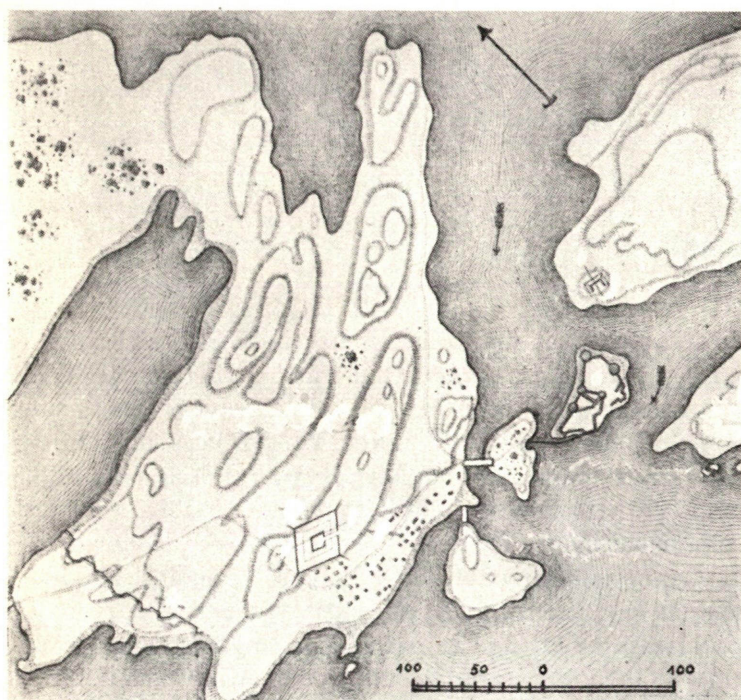

Kuva 2. Olavinlinna ja Tallisaari 1740-luvulla. Mittakaava kaikissa kuvissa venäläisittäin sasheneissa (1 sashen = 2,134 m).
 St. Olof's fortress in the 1740's. The scale in all figures in Russian sashens (1 sashen 2,134 m).

vinlinnan historiaa kirjoitettaessa, tyytymättä sen sijaan aina epävarmoinhin oletuksiin ja muistitietoihin.

Tarkoitukseni ei ole suinkaan hyökätä erinomaisesti kunnioittamaani tutkijaa vastaan, mutta ilman edellistä selostusta olisi tämän tutkielman julkaisemiselta ehkä näyttänyt puuttuvan riittäviä edellytyksiä. Ja suotavintahan kuitenkin lienee saada vähäisimmätkin totuuden rippeet vielä sangen heikosti tutkitusta sotahistoriastamme esille.

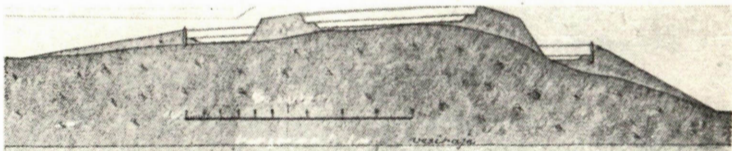
Edellä jo mainittiin, että Laskovskij'nkin teoksen asia-tiedot ovat verrattain suppeat. Tämä johtuu kuitenkin vain siitä, että heti Turun rauhan jälkeen ei kovin perus-

Kuva 3. Olavinlinna ympäristöineen. Vasemmalla Talvisaari, jolla nykyinen Savonlinnan kaupunki sijaitsee, vallituksineen ja redutteineen. Linnan yläpuolella Kyrönniemen varustus.

St. Olof's castle and its surroundings. Talvisaari to the left, on which the present day city of Nyslott (Savonlinna) is located, with its retrenchments and redoubts.

teellisiä linnoitusrakennuksia tällä rajalla katsottu tarpeellisiksi. Kuitenkin tehtiin jo v:na 1745 ensimmäinen suunnitelma linnoituksen puolustusmahdollisuuksien tehostamiseksi. Sen mukaan oli linnoituksen tärkein eli lännen puoleinen varustus, Kirkko- ja Kellotornit (kuva 2, II ja

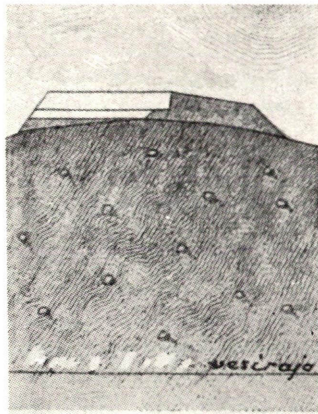
Kuva 4. V:na 1748 rakennettu Talvisaaren redutti profiilipiirustuksena.
The redoubt of Talvisaari built in 1748.

III) sekä niiden välinen ja niihin liittyvä muuri vahvistettava korkealla maavallituksella (B). Tämä suunnitelma, joka johtui tuliaseiden melkoisesta kehittämisestä näiden muurien rakentamisen jälkeen, saattoi kuitenkin Laskovskij'nkin ihmettelemään, miten k.o. vallitus olisi tarkoitustaan vastaavasti rannan jyrkkyyden takia voitu rakentaa. Varmaa lieneekin, että tämä suunnitelma on jäänyt vain paperille.

Tämän jälkeen päättivät venäläiset linnoituksen läntisen puolustuksen vahvistamiseksi siirtää sen etummaisat puolustusasemat Talvisaaren eli siis nykyisen kaupungin alueelle. Tässä tarkoituksessa rakennettiin v:na 1748 saaren eteläpäähän, kaikesta päättäen nykyisen torialueen yläreunaa seuraten, yhtenäinen vedestä veteen ulottuva ja mäkimaastoon sopeutuva vallitus bastioneineen ja puolibastioneineen. Sen taakse rakennettiin ylös mäelle, linnoitukseen johtaneen tien mutkaan redutti, jonka sivut karfasta ja rakennusprofiilista arvioiden olivat 70—80 m. Tältä mäeltä voitiin tykein tehokkaasti tulittaa vallituksen takaista aluetta. Samalla se palveli vallitukselta takaisin linnoitukseen perääntymään pakoitettuja joukkoja suojelevana viimeisenä tukikohtana.

Tähän linnoituksen ulkopuoliseen puolustussysteemiin liittyi vielä salmen toiselle rannalle, Kyrönniemen kärjessä

*Kuva 5. Kyrönniemen varustus profiilipiirustuksena. Mittakaava sama kuin kuvassa 4.
The bulwark of Kyröniemi. The same scale as in Fig. 4.*

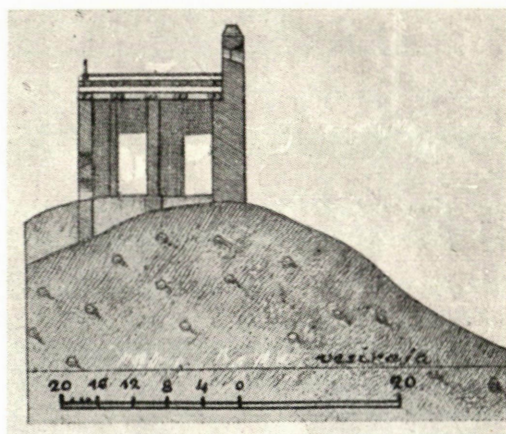

sijaitsevalle pienelle mäelle samana vuonna rakennettu avoin varustettu asema, joka kuvasta päättäen suuntautui lähinnä Haukivedelle päin.

Linnoituksen muista ulkopuolisista rakennuksista mainittakoon vielä Tallisaaren komendantin rakennus sekä samassa saareissa tien toisella puolen sitä pienempi yliupseerien talo. Tallisaaren ponttoonisillan sekä puomeilla molempiin saariin kiinnitetyn lauttasillan kautta päästiin linnoitukseen.

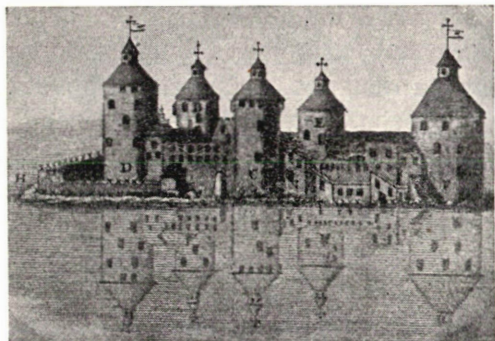
Linnoituksessa itsessään suoritettiin korjaustöitä vuosina 1749—1755. Ensiksimmäinen vuonna alettiin korjata Vesiportin-bastionia (kuva 2, VI). Päämääränä oli muuttaa hiukan sen pohjapiirustusta sekä laajentaa sen ulkopiiriä. Sen laudoitetut osat korvattiin myös muurauksin.

V:na 1751 aloitettiin korjata ja myös laajentaa Vesiportin bastionin ja Kellobastionin (IV) välistä kurttiinia. Nämä työt suoritettiin loppuun vuoteen 1755 mennessä. Sa-

Kuva 6. Kirkkotornin ja Kijlin tornin välinen kurttiini sisärakenteineen korjattuna 1750-luvulla.
The curtain between the Church tower and the tower of Kijl repaired in the 1750's.

moihin aikoihin korjattiin, mm. laudoitetut osat muurauksin korvaamalla, Vesiportin-bastionin ja Vähäportin-bastionin (VII) välistä kurttiinia. Edelleen korjattiin Kijlin tornin (I) ja Kirkkotornin välistä kurttiinia. Sinne rakennettiin kuvan n:o 6 esittämän rakennusprofiilin mukaisesti kaksi muurin suuntaista seinää, jotka ulottuivat 8 jalkaa muurin yläreunan alapuolelle. Seinien päälle sen jälkeen rakennettu puupermanto palveli ampumakäytävänä. Sisätila käytettiin majoitustarkoituksiin. Jo tällöin suunniteltiin bastionin rakentamista Paksun tornin (V) luona, mutta tämä hanke kuitenkin raukesi, ja k.o. bastioni rakennettiin vasta Suvorovin aikana Paksun tornin tuhouduttua, Aspelinin tietämän kansantarinan mukaan, sodassa 1788.

Kuva 7. Olavinlinna erään 1750 julkaistun kartan mukaan sikäli virheellisenä, että viidettä eli Pyhän Eerikin tornia ei tuona vuonna enää ollut olemassa.

St. Olofs' fortress according to a map published in 1750, incorrect in so far as the fifth or so-called St. Eric's tower no longer existed in that year.

Oheisesta linnan pohjapiirustuksesta käy myös selville, että viidettä eli Pyhän Eerikin tornia ei enää Turun rauhnan jälkeen ollut olemassa. Tämän kirjoituksen loppuun liittyvä, eräästä v:na 1750 julkaistusta saksalaisesta karttalehdestä otettu Olavinlinnan kuva, ei omaa riittävää todistusarvoa, vaikkakin se julkaisijansa mukaan perustuukin sekä venäläisiin että ruotsalaisiin asiakirjatietoihin. (K.o. kartta on jopa sikäli virheellinen, että siinä väitetään kolmea linnan torneista venäläisten rakentamiksi.)

Mitä sisärakennusten käyttöön tulee, oli ensinnäkin suuren linnanpihan eteläpuoleinen, Paksuun torniin päättyvä rakennus päävartiona, jonka tornin puoleisessa päässä oli tilaa vartiomiesten muskettikekoja varten. Paksun tornin ja Kijlin tornin välisen muurin viereinen rakennus oli varuskunnan upseerien käytössä. Pohjoismuurin vierellä olivat Kijlin tornista lähtien insinöörirakennus, tykkisuoja

sekä neljä sotilaiden majoitustupaa. Sen jälkeen seurasi ruutikellari, jonka päälle oli sijoitettu muonamakasiini. Tätä rakennusta vastapäätä, suureen linnapihaan johtavan portin vastakkaisella puolella sijaitseva rakennus oli myös ruutivarastona. Vesiportilta sisään tultaessa vasemmalla sijaitsevassa rakennuksessa olivat komendantin huoneet, rakennuksen alakerrassa toinen muonavarasto. Varsinaisen linnoituspiirin ulkopuolella, saaren Kyrönniemen puoleisessa päässä sijaitsi vielä tykkivarasto. Tälle ulkopuolisuudelle alueelle tapahtui kulku Paksun tornin viereisestä Örn-portista.

Tähän Laskovskij'n tiedot Olavinlinnasta Turun rauhan jälkeisenä aikana päättyvätkin. Teoksen karttaosaan liittyy kuitenkin vielä oheisten kuvien lisäksi useitakin rakennusprofiileita, joista niistäkin Olavinlinnan tutkijalle saattaa olla monenlaista hyötyä.

THE CASTLE OF ST. OLOF AFTER THE PEACE OF TURKU

The castle of St. Olof is the finest ancient relic of Finland and at the same time one of the best preserved mediaeval fortresses in the northern countries. It is the only Finnish castle dating from the Middle Ages, which was built with a view to the use of firearms and it thus belongs to the third or last period of the fortresses of that time, even though still older features are to be found in it (e.g. the height of the towers and the passages for shooting located high up).

The castle of St. Olof was founded in 1475 by Erik Axelsson Tott, commandant of Viborg castle, on the boundary of the peace of Nöteborg (1323). It was built on an island in a narrow sound between the Saimaa water system and lake Haukivesi in order to prevent the raids made by Novgorodians to the north by water. The castle was named after St. Olof. In the war years of 1495—

1496 the castle's preparedness for defense was put to a severe test against the attacks of the Russians. The fortifications was completed and repaired between 1560—1562 as well as 1604—1608 after which it comprised five round towers (at present three are left). Subsequent to the peace of Stolböva (1617) the fortress loss its significance as the boundary between Sweden and Russia moved eastwards. During the Great Northern War St. Olof's castle came into the possession of the Russians after a siege, but it was restored to Sweden in the peace of Nystad 1721. In the peace of Åbo made after the 1741—1743 war the castle was annexed to Russian Finland. Finally the fortress lost its significance after the war of 1808—1809, and in 1836 it was handed over to Finnish civil authorities.

The previous Finnish survey discusses the repair and completion work carried out by the Russians in the fortress and around it after the peace of Åbo.